

El potencial de les famílies per canviar l'escola

Enquesta del projecte "Famílies amb veu"
a les AMPA

Juny del 2013

ÍNDEX

1. Descripció del projecte “Famílies amb veu”

2. Idees clau

1. Les AMPA compten amb uns elevats nivells de participació
2. L'oferta d'activitats i serveis garanteix la igualtat educativa
3. Les AMPA tenen potencial per créixer
4. Les AMPA actuen a nivell d'escola i d'entorn
5. Bona valoració de l'AMPA per part dels equips directius

3 Reptes i propostes

1. Superar la idea que l'aportació de les famílies a l'escola és perifèrica donant visibilitat a allò que realment estan aportant
2. Garantir la viabilitat dels serveis i activitats, ara per ara sostinguts exclusivament per les famílies
3. Deixar de fer polítiques per a les famílies i fer polítiques amb les famílies.

Un projecte de **recerca-acció** per conèixer i enfortir el moviment de famílies per la millora del sistema educatiu, promogut conjuntament per les 6 principals federacions

FAPAC { FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS DE MARES I PARES D'ALUMNES DE CATALUNYA

CCAPAC Confederació Cristiana d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnes de Catalunya

fapaaes
Catalunya

aec agrupació escolar catalana

fapel

FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS DE MARES I PARES D'ESCOLES LLIBRES DE CATALUNYA

dincat
Discapacitat intel·lectual Catalunya
Membre de FEAPS

CINC RECERQUES

1. Enquesta a les AMPA de Catalunya
2. Enquesta als equips directius
3. Enquesta a una mostra representativa de 1.500 famílies amb fills de 0 a 16 anys
4. Els consells escolars, prospectiva
5. Anàlisi de les xarxes i de les mobilitzacions familiars en educació des d'una perspectiva territorial.

PROCÉS PARTICIPATIU:

100 persones a Barcelona i 40 a Lleida

- Representants d'AMPA de pública i concertada, de primària i secundària
- Equips directius
- Tècnics d'educació municipals, de la Diputació i del Departament d'Ensenyament
- Grups de mares i pares mobilitzats i alternatius

ENQUESTA 2013 A LES AMPA DE CATALUNYA

Robustesa de les dades i novetat del contingut

La mostra d'AMPA:
1.228 respostes
(més del 40% dels centres de Catalunya)

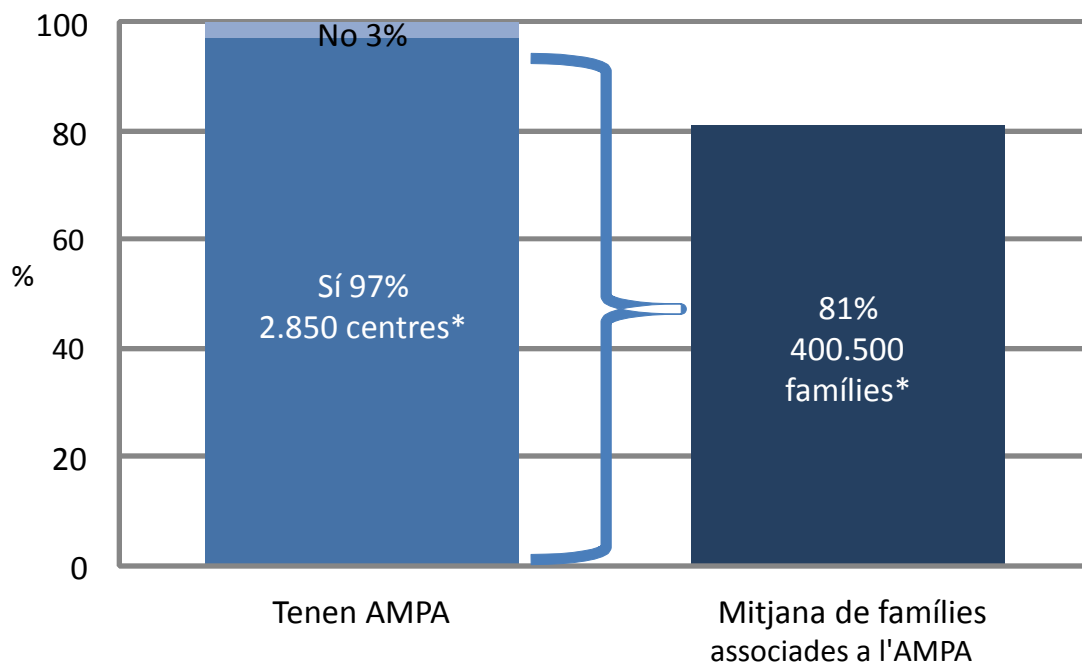
La mostra de directors: 1.508 respostes
(50% dels centres públics, privats concertats i privats de 3 a 16)

NOVETATS

- Dades d'escola pública i privada, concertada i no concertada, primària i secundària en una sola enquesta.
- S'ha preguntat simultàniament a les AMPA i els directors
- Es pregunta sobre participació en la gestió i la presa de decisions a l'escola, més enllà de la implicació dels pares en l'educació dels seus fills.

2.1 L'AMPA gaudeix de bona salut: el 97% dels centres en tenen i agrupen més de 400.000 famílies

Centres escolars amb AMPA i mitjana de famílies associades. Catalunya, 2013

* Xifres absolutes estimades.

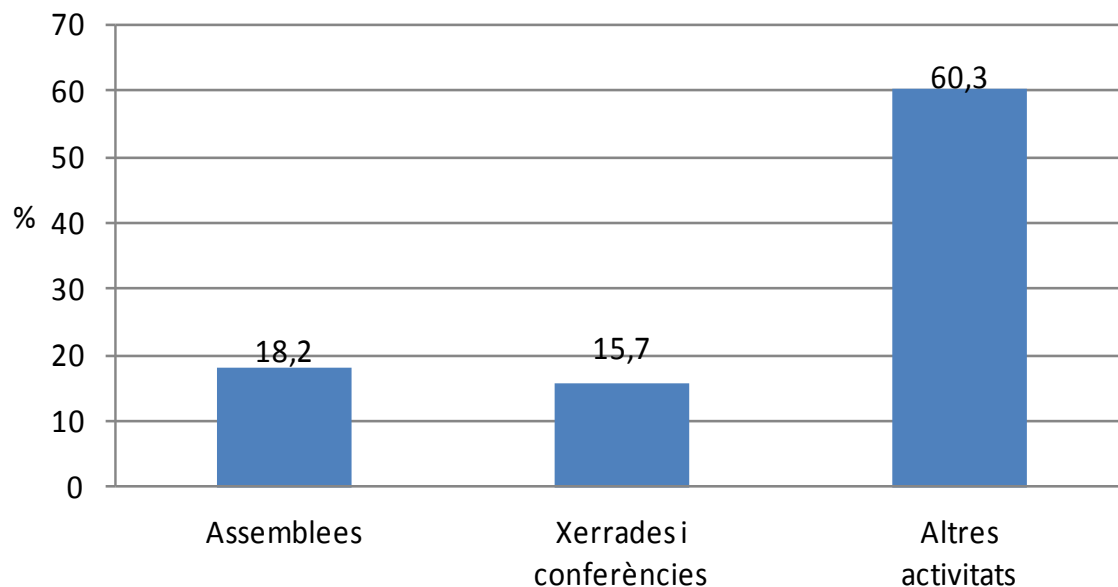
Font: Elaboració pròpia a partir de l'Enquesta a AMPA de "Famílies amb veu" (FJB).

2.1 El 91% de les AMPA estan federades en alguna de les federacions o confederacions d'AMPA que hi ha a Catalunya

- Un nivell de federació elevat, que posa de manifest la tradició i maduresa organitzativa de les associacions de base.
- El 88% de les AMPA estan satisfetes dels serveis i activitats de les seves federacions; el 55% especifiquen que ho estan força o molt.
- Els serveis i activitats que ofereixen les federacions, com ara l'assegurança, l'assessorament i la formació, són ben valorades tant per les AMPA públiques com per les concertades.

2.1. Les AMPA mantenen uns bons nivells de participació

Participació de les famílies en les activitats que organitza l'AMPA (% sobre el total de famílies associades a l'AMPA).
Catalunya, 2013

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Enquesta AMPA de "Famílies amb veu" (FJB).

- Les diferències entre escola pública i concertada no són significatives en el camp de la participació.
- La participació creix quan es tracta d'activitats com festes, jornades temàtiques, trobades, etc.

2.1. El 67% de les AMPA indica que la falta de recolzament econòmic per part de l'Administració perjudica el seu funcionament

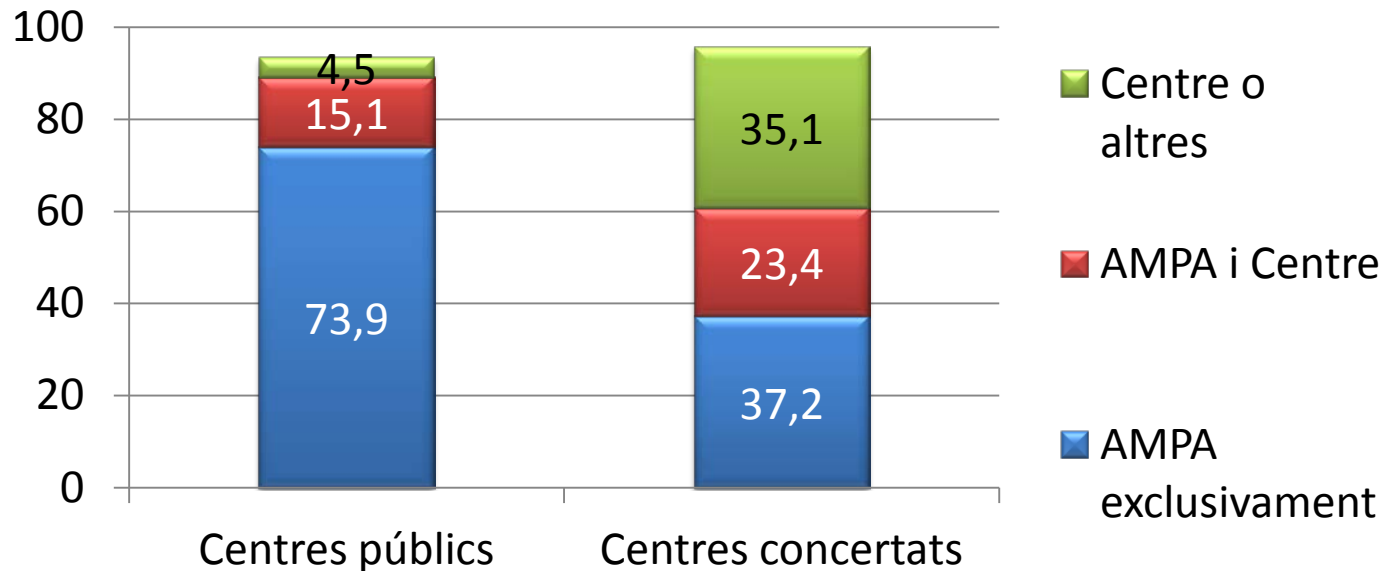
- En contrast amb la presència i capacitat de mobilització de les AMPA, 2 de cada 3 AMPA senten que no reben el recolzament que necessiten per part de l'Administració.
- L'última convocatòria de subvencions a les AMPA va ser el 2010, amb tres línies d'ajuts:
 - extraescolars (amb un import total de 1.428.500€)
 - l'activitat Escoles Obertes (amb 800.000€)
 - l'acollida matinal d'infants (amb 1.800.000€)
- La convocatòria de subvencions a federacions i confederacions també va sortir per última vegada el 2010 amb 380.000€
- Segons l'enquesta de condicions de vida 2012 de l'INE, el 60% de famílies catalanes tenen alguna dificultat per arribar a final de mes.

2.2. Activitats i serveis: l'oferta d'extraescolars

Les activitats extraescolars són el servei que més desenvolupen les AMPA en exclusiva o conjuntament amb el centre.

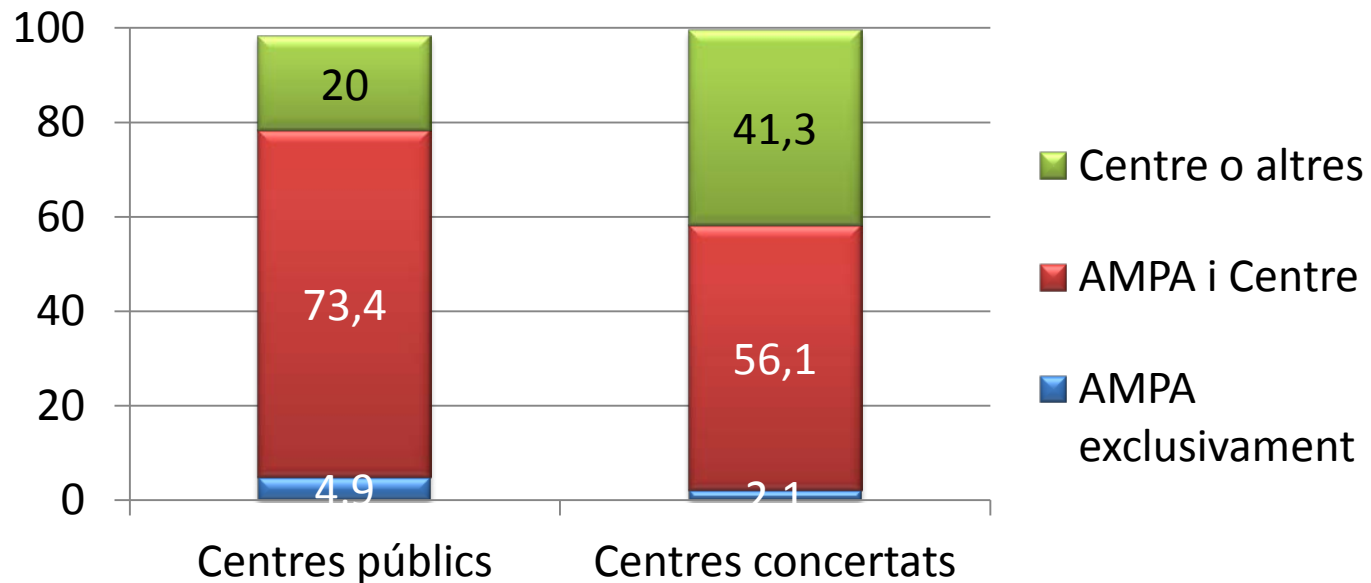
Ho fan el **84%** del total d'AMPA.

Es tracta d'un valor educatiu complementari a l'escola que ajuda a igualar oportunitats

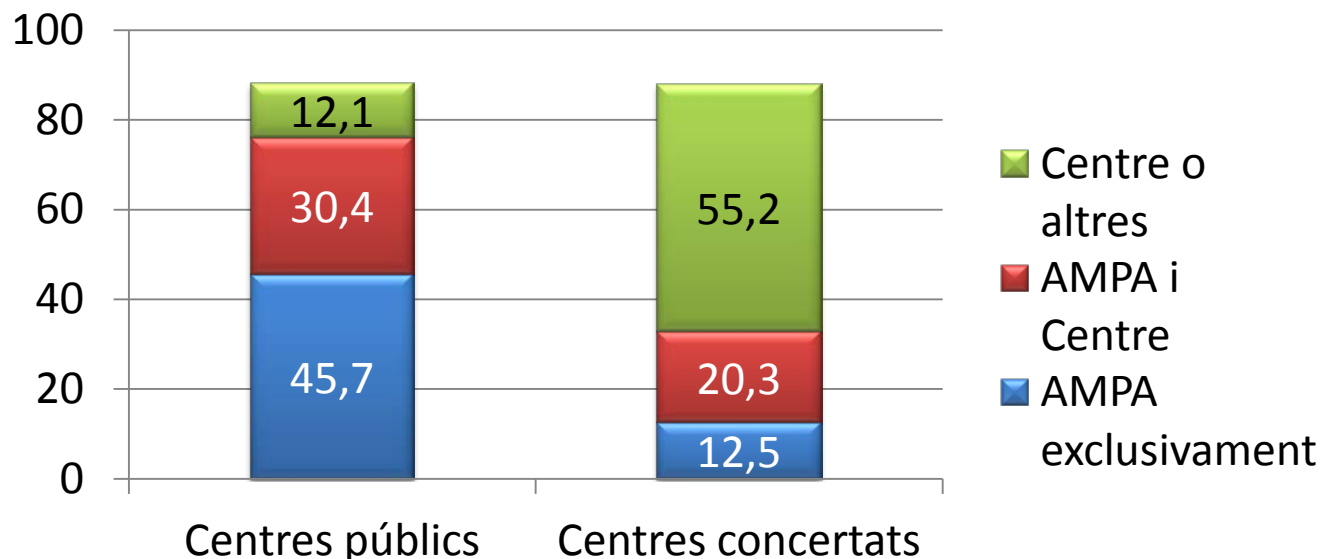
2.2 Activitats i serveis: la millora del centre

El **75%** d'AMPA intervenen en la millora d'infraestructures i equipaments de l'escola. Aquesta tasca les AMPA la desenvolupen conjuntament amb el centre educatiu.

2.2. Activitats i serveis: els llibres de text

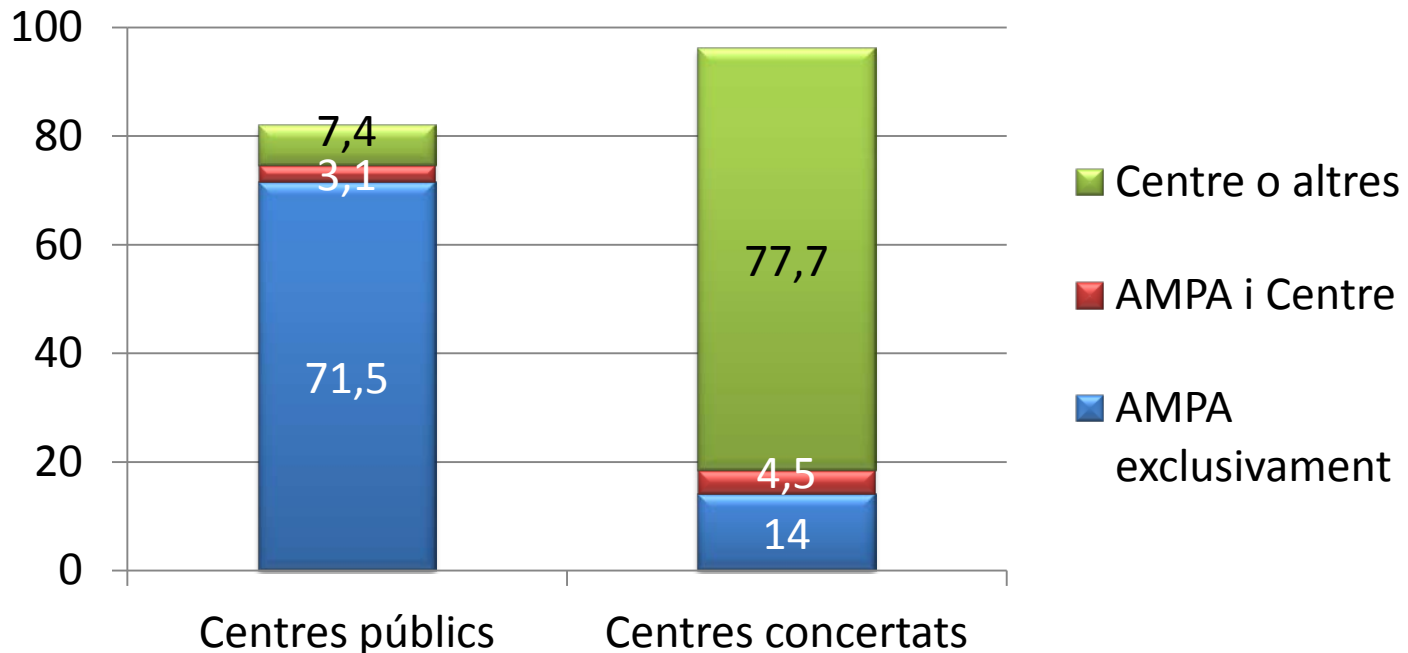
El **69%** de les AMPA intervenen en la gestió del subministrament de llibres de text, bé abaratint costos, o bé fent programes de reutilització i socialització de llibres. Aquest servei és un bon exemple de la igualtat educativa que promouen les AMPA

2.2 Activitats i serveis: l'acollida matinal

El 71,5% d'AMPA de primària intervenen en l'acollida matinal, garantint així un recurs per a la conciliació de la vida familiar i laboral bàsic per a moltes famílies.

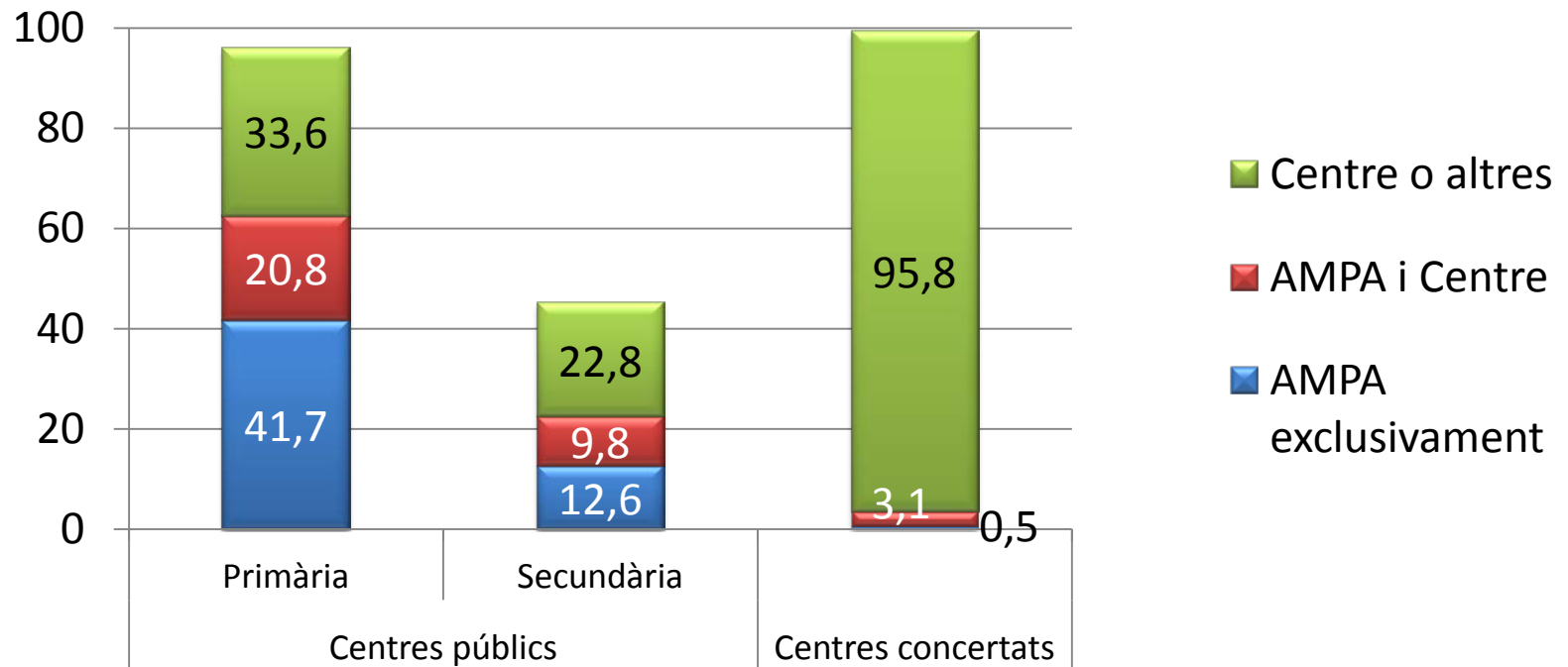
Pràcticament tots els centres privats concertats de primària ofereixen aquest servei, però el servei el gestiona el propi centre en un 77,7% de casos.

2.2. Activitats i serveis: menjadors escolars

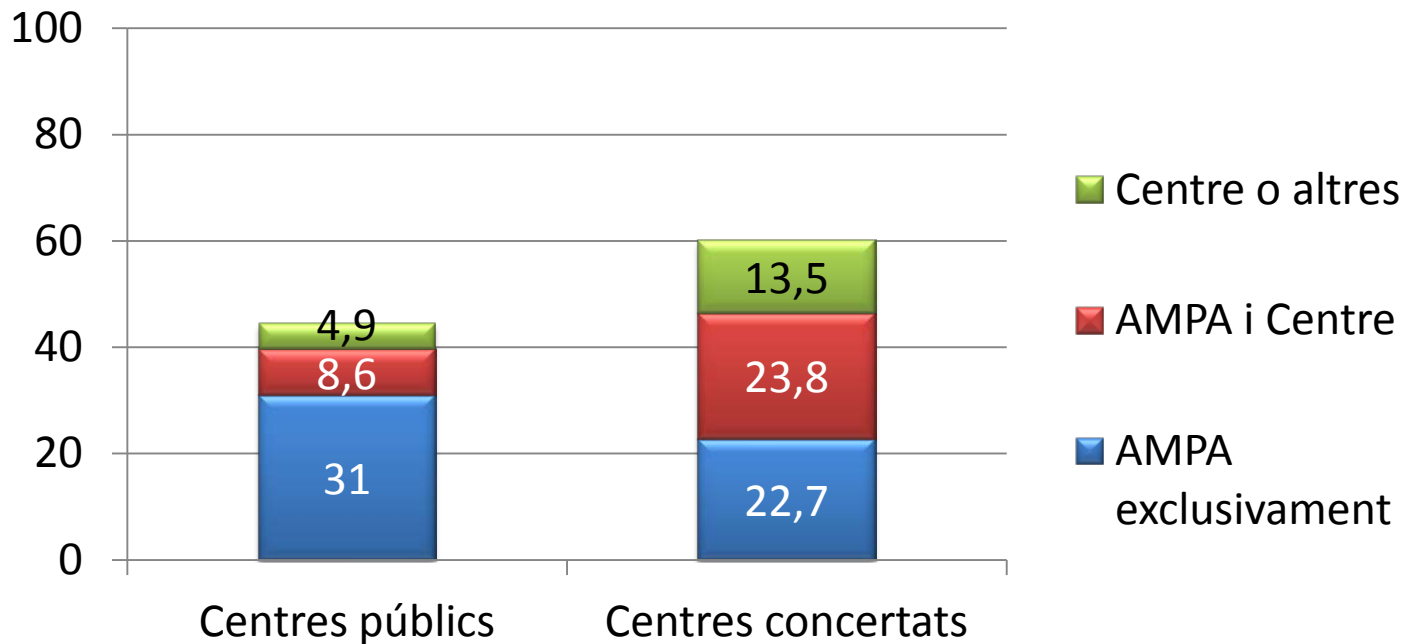
El **45%** d'AMPA intervenen en el servei de menjador.

Es tracta d'un servei que ofereixen totes les escoles concertades (segurament per la continuïtat 3-16), i que organitza en exclusivitat el propi centre. Pel contrari, a l'escola pública l'AMPA té molt protagonisme en aquest servei

2.2 Activitats i serveis: escola de pares

El **41%** d'AMPA intervenen a l'escola de pares. És la segona activitat de la qual més s'encarrega l'AMPA de la concertada en exclusiva. Es tracta d'una activitat d'autoformació amb molt de recorregut per créixer.

2.2. Fragilitat de la igualtat educativa.

- Les AMPA gestionen i impulsen iniciatives que garanteixen la **igualtat d'oportunitats** a tots els nens i nenes
 - Generant igualtat i cohesió dins dels centres educatius
 - Generant major igualtat entre centres en ampliar l'oferta educativa
- Donat que el sostre econòmic de les AMPA és el de les pròpies famílies associades, en un context de crisi:
 - Això podria generar desigualtats dins dels centres, entre les famílies que sí podrien comprar serveis i les que no poden.
 - I també entre centres educatius, en funció de la seva composició social. En entorns empobrits no podrà fer aquesta funció igualadora.

2.3 Les AMPA aspiren a ampliar la seva gestió: més del 90% d'AMPA voldria fer-se càrrec de més activitat

Als centres **concertats**:

- El 60% de les AMPA participen de la gestió de les activitats extraescolars però el 84% consideren que els pertocaria fer-ho.
- El 30% voldria gestionar el servei de menjador.
- El 32,8% de les AMPA gestionen el subministrament de llibres però el 85,4% consideren que se n'haurien d'ocupar.

Als centres **públics**:

- Llibres de text: el 76,1% de les AMPA se n'ocupen actualment, però el 88,4% voldria fer-ho.
- Servei de menjador: el 52,9% de les AMPA ja se n'estan fent càrrec, però voldria gestionar-lo el 61,3%.
- Escola de pares: el 40% de les AMPA n'organitza, però el 91,3% considera que se n'hauria de fer càrrec.

2.3 Les famílies voldrien participar més en la gestió dels centres educatius i en aspectes pedagògics

- Demanda de major **coresponsabilitat** de les AMPA en la gestió dels centres educatius.
 - **Programació del centre:** El 72% d'AMPA de centres públics i el 60% d'AMPA de centres concertats creuen que hi haurien de participar (actualment hi participen el 30% i el 22%, respectivament).
 - **Selecció del director i professorat:** Un 60% voldrien participar més en l'elecció del director (65,5% a la pública i 35,7% a la concertada).
- **El Consell Escolar no satisfà aquesta demanda.**

Si bé la normativa vigent contempla aquestes dues qüestions (programació del centre i elecció del director) com a funcions del Consell Escolar de centre, on l'AMPA hi és representada, les respostes revelen que aquest esdevé sovint un espai informatiu però no deliberatiu i menys encara de presa de decisions.

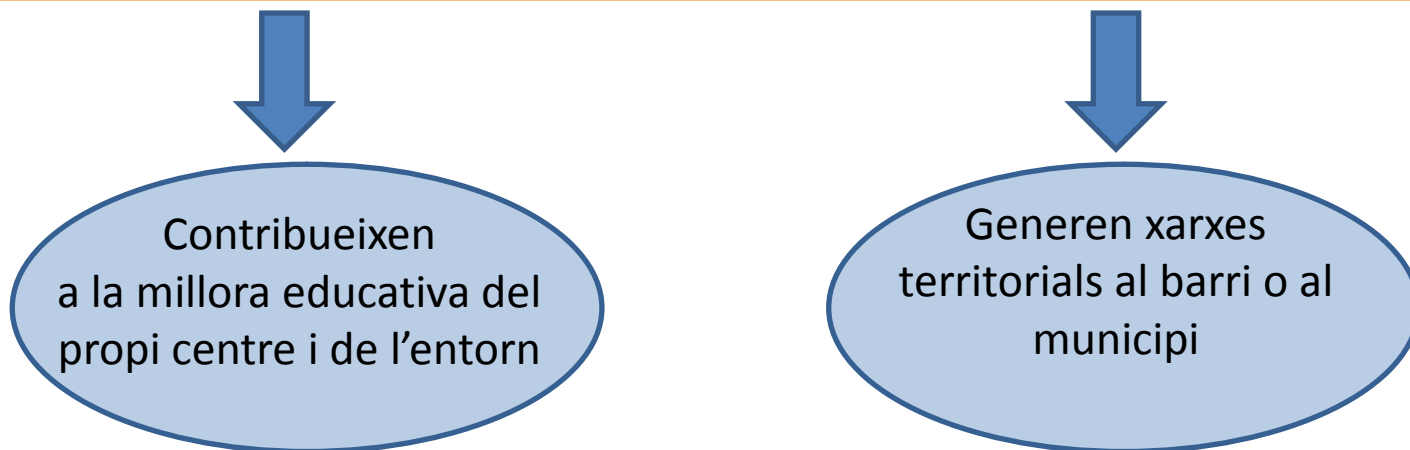
2.4 Més del 60% de les AMPA es relaciona amb altres entitats i iniciatives locals

2 de cada 3 AMPA destina temps i esforços a relacionar-se amb altres entitats i/o administració i a participar en espais de compromís cívic, més enllà de la dinàmica dels seus centres:

- AMPA d'altres escoles
- Ajuntament
- Consell Escolar Municipal
- Federació o Confederació
- coordinadores locals
- amb altres entitats del barri

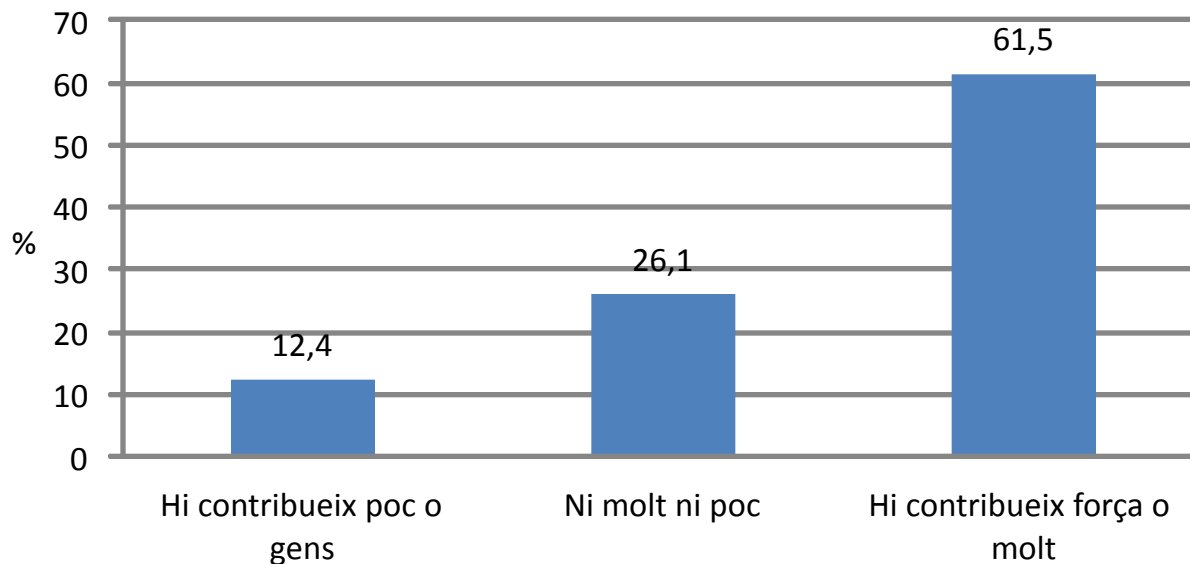
AMPA d'escola pública: l'any 1999 només el 12% d'AMPA tenien relació amb altres AMPA i actualment aquesta xifra es pràcticament del 80%

AMPA d'escola concertada: les relacions amb les Federacions o Confederacions prenen major importància (el 50%) que la vinculació local; l'eix de relacions no és tant de base local i pren una major importància la xarxa d'escoles amb una identitat comuna.

2.5 El 60% dels equips directius creuen que l'AMPA fa una aportació valuosa a la qualitat educativa de l'escola

Valoració que fa l'equip directiu sobre la contribució de l'AMPA a la qualitat educativa del centre. Catalunya, 2013

Font: Elaboració pròpia a partir de l'enquesta a AMPA de "Famílies amb veu" (FJB).

Conclusions: molt més que un gra de sorra

L'AMPA té una presència estructural en el sistema; la seva aportació és rellevant en els diversos nivells del sistema educatiu:

1. Famílies

- Les activitats de les AMPA generen dinàmiques de cohesió interna.
- En funcionar de manera autogestionada organitzen serveis que estalvien recursos a les famílies.
- Fan possible la vida quotidiana de les famílies i la conciliació laboral

2. Centres educatius

- Contribueix a la qualitat del centre. L'activitat de les AMPA enriqueix l'oferta de serveis que ofereix el centre i aporta valors que les famílies tenen en compte en el moment de l'elecció d'escola.
- En els centres públics aquesta oferta sovint ajuda a equiparar-se amb els centres privats concertats.

3. Comunitat

- Fan contribucions actives a la millora del sistema educatiu
- Creen xarxa i comunitat

Les AMPA expressen una voluntat d'entomar majors quotes de responsabilitat en la gestió i presa de decisions sobre el funcionament de l'escola.

REPTES I PROPOSTES

Repte 1: donar visibilitat i reconeixement a allò que realment estan aportant les famílies a l'escola

- Les **Federacions i les AMPA**: millorar les estratègies comunicatives , incorporant tecnologies digitals i xarxes socials, a fi d'incrementar la circulació d'informació i l'expressió de la pluralitat.
- Els **equips directius i el professorat**: fer explícit el reconeixement a l'acció de les AMPA i idear conjuntament estratègies d'estímul de la participació de les famílies.
- Les **administracions públiques**:
 - Fer present la veu de les famílies organitzades en els diferents canals de difusió dels organismes on hi són representades (web Família i Escola del Departament d'Ensenyament; webs del Consell Escolar de Catalunya i dels consells escolars locals; butlletins; canals de televisió locals, etc.)
 - Promoure iniciatives d'impacte mediàtic i social de promoció i reconeixement de l'associacionisme de familiars d'alumnes tal i com s'ha fet en el cas dels mestres.
 - Incorporar en la formació de docents i directius de l'educació, pautes i estratègies per millorar la comunicació amb pares i mares i el reconeixement de la seva aportació.

REPTES I PROPOSTES

Repte 2: garantir la viabilitat de l'oferta de serveis que actualment les famílies financen en exclusiva

- Des **d'AMPA i federacions**:
 - Repensar prioritats i consensuar-les amb el conjunt de famílies evitant caure, per inèrcia, en situacions injustes
 - Mancomunar serveis
 - Valorar la possibilitat de crear un fons solidari interAMPA de centres amb diferents nivells adquisitius
- Des **d'equips directius**: seguir ajustant a les capacitats econòmiques de les famílies les demandes econòmiques que fan els equips directius; cap infant hauria de quedar exclòs de l'oferta educativa (sortides, activitats complementàries) i comptar amb el suport voluntari de pares i mares en certes activitats
- Des de les **administracions públiques** proposem:
 - Política de beques de menjador ajustada a la realitat socioeconòmica de les famílies avui
 - Recuperar les convocatòries d'ajuts a activitats i dinamització de les AMPA
 - Recuperar les subvencions a les federacions, inexistents des de 2010, proporcionals a la seva base associativa, perquè puguin seguir exercint el suport a la xarxa d'AMPA

REPTES I PROPOSTES

Repte 3: deixar de fer polítiques per a les famílies i començar a fer política educativa amb les famílies

Malgrat les importants taxes de participació en aquest nivell associatiu, les famílies sovint no compten amb els canals d'interlocució amb l'Administració pública que es mereixerien. Proposem:

- Esgotar, amb pràctiques democràtiques, el potencial dels espais de decisió actuals on hi participen les famílies, com és el Consell Escolar. L'aplicació de la LOMCE en cap cas hauria d'erosionar aquesta funció decisòria.
- Mantenir, en l'àmbit local, les polítiques de proximitat que han permès articular la relació de l'escola amb l'entorn.
- Repensar a fons els mecanismes d'elecció i representació de les famílies en els organismes formals (consells escolars de centre, territorials i de Catalunya).
- En el marc de l'autonomia de centres, donar recorregut a experiències de governança que obtenen bons resultats: comunitats d'aprenentatge, comissions mixtes de pares i professorat, referèndums, etc.
- Avançar en les polítiques de transparència informativa pel que fa al procés d'escolarització, als resultats acadèmics, a la gestió econòmica, a la programació educativa, etc.

www.familiesambveu.cat
@familiesambveu